

กระบวนการรับรู้ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีต่อประเพณีสงกรานต์ ในจังหวัดหนองคาย*

THE PROCESS OF PERCEPTION OF THE NEW GENERATION OF YOUTH TOWARDS SONGKRAN TRADITION IN NONG KHAI PROVINCE

อนันต์ คติยะจันทร์¹, พระภาวนาวัชรมณี (เดชศักดิ์ โพธิ์ชัย)²

Anan Katiyachan¹, Phra Phavanavajamuni. (Detsak Phochai)²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย^{1,2}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand^{1,2}

*Corresponding Author, E-mail: anan.kati@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันการรับรู้วัฒนธรรมประเพณีสงกรานต์ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ในจังหวัดหนองคาย 2) วิเคราะห์กระบวนการรับรู้ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีต่อประเพณีสงกรานต์เพื่อการอนุรักษ์ และ 3) ถ่ายทอดกระบวนการรับรู้ของเยาวชนคนรุ่นใหม่เพื่อการอนุรักษ์ประเพณีสงกรานต์ในจังหวัดหนองคาย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาภาคสนามร่วมกับแนวทางการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 รูป/คน ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ราษฎรชาวบ้าน และเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมประเพณี นอกจากนี้ ยังมีการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 9 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกตภาคสนาม และแบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำเสนอผลในลักษณะพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนคนรุ่นใหม่ในจังหวัดหนองคายมีการรับรู้ประเพณีสงกรานต์ในลักษณะผสมผสานระหว่างความเข้าใจคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น การทำบุญตักบาตร การสรงน้ำพระ และการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ กับมุมมองด้านความสนุกสนานจากกิจกรรมเล่นน้ำและอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ กระบวนการรับรู้ของเยาวชนเกิดจากการเรียนรู้ผ่านหลายแหล่ง ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน วัด สถานศึกษา และสื่อดิจิทัล โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีช่วยเสริมสร้างความเข้าใจทัศนคติ และความตระหนักรู้ต่อคุณค่าของประเพณี นอกจากนี้ การถ่ายทอดองค์ความรู้เกิดจากความร่วมมือของครอบครัว ชุมชน วัด สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการสืบสานและอนุรักษ์ประเพณีสงกรานต์ของท้องถิ่นให้คงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : กระบวนการ, การรับรู้, เยาวชนคนรุ่นใหม่, ประเพณีสงกรานต์

Abstract

This research article aims to: (1) examine the current state of young people's perceptions of the Songkran cultural tradition in Nong Khai Province; (2) develop the process of perception among the younger generation toward the Songkran tradition for the purpose of cultural preservation; and (3) disseminate the perception process among young people to support the preservation of the Songkran tradition in Nong Khai Province. This study employed a qualitative research approach, utilizing field research combined with a community participatory research approach. Data were collected from 30 key informants, including monks, community leaders, local scholars, and youths involved in traditional cultural activities. In addition, focus group discussions were conducted with nine participants. The research instruments included document analysis, in-depth interviews, field observations, and focus group discussions. Data were analyzed using content analysis and presented through analytical descriptive methods.

The findings revealed that young people in Nong Khai Province perceive the Songkran tradition through a blended perspective, combining an understanding of traditional cultural values such as merit-making and almsgiving, bathing Buddha images, and paying respect to elders through the water-pouring ritual with the enjoyment associated with water-splashing activities and the influence of social media. The perception process among youths is shaped through learning from multiple sources, including families, communities, temples, educational institutions, and digital media. Participation in traditional activities helps enhance understanding, attitudes, and awareness of the cultural significance of the tradition. Furthermore, the transmission of knowledge occurs through cooperation among families, communities, temples, educational institutions, and relevant organizations. This collaborative effort encourages youth participation in preserving and continuing the local Songkran tradition in a sustainable manner.

Keywords: Process, Perception, New generation youth, Towards Songkran Tradition,

บทนำ

ประเทศไทยมีมรดกทางวัฒนธรรมและประเพณีที่หลากหลายและเป็นเอกลักษณ์ สะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ และภูมิปัญญาที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน ซึ่งนอกจากเป็นรากฐานของอัตลักษณ์ความ

เป็นไทยแล้ว ยังเป็นทรัพยากรสำคัญต่อการพัฒนาด้านสังคม เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว ปัจจุบัน ประเพณีไทยหลายรายการได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะ “ประเพณีสงกรานต์ในประเทศไทย” ที่องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติ เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2566 ซึ่งสะท้อนถึงคุณค่าในระดับสากล (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

คำว่า “สงกรานต์” มาจากภาษาสันสกฤต “ส-กรานต” หมายถึง การเคลื่อนย้ายของดวงอาทิตย์ระหว่างราศี อันเป็นสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนผ่านปีใหม่ตามคติไทย (สุเมธ เมธาวิทยากุล, 2532) ประเพณีสงกรานต์มีประวัติยาวนานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยปรากฏหลักฐานในกฎหมายเทียรบาลเกี่ยวกับพระราชพิธีเผด็จศึกและพิธีลดแจตร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนศักราชและพิธีรดน้ำ (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2552) ทั้งนี้ ในอดีตไทยใช้จุลศักราช การขึ้นปีใหม่จึงหมายถึงการเปลี่ยนจุลศักราช (กระทรวงวัฒนธรรม, 2554) ส่งผลให้สงกรานต์เป็นสัญลักษณ์ของความกตัญญู ความสัมพันธ์ในครอบครัว และความเอื้ออาทรในชุมชน

ในสังคมไทย สงกรานต์มีได้เป็นเพียงเทศกาลแห่งความสนุกสนาน แต่ยังเป็นช่วงเวลาของพิธีกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม เช่น การทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระ รดน้ำดำหัว ก่อเจดีย์ทราย และการละเล่นพื้นบ้าน ซึ่งสะท้อนคุณค่าทางสังคมของชุมชน โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สัมพันธ์กับ “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” ในบุญเดือนห้า (ธีระวัฒน์ แสนคำ, 2559) อย่างไรก็ตาม ภายใต้อิทธิพลของสังคมสมัยใหม่และสื่อดิจิทัล ทำให้เยาวชนมีรูปแบบการรับรู้และการมีส่วนร่วมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยให้ความสำคัญกับความบันเทิงมากกว่าความหมายเชิงวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2564)

การถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมสู่เยาวชนจึงมีความสำคัญ เนื่องจากเยาวชนเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศ การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาเยาวชนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมถึงเสริมสร้างความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมและจิตสำนึกรักท้องถิ่น (กานต์นรี สุทธิ, 2564) ทั้งนี้ การรับรู้ของบุคคลเกิดจากประสบการณ์และกระบวนการทางประสาทสัมผัส (สาวลักษณ์ ทรงสงวน, 2540) การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่การเรียนการสอนจึงมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังและสืบสานวัฒนธรรม (สุพัตรา จึงตระกูล และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์, 2562) โดยจังหวัดหนองคายเป็นตัวอย่างพื้นที่ที่ยังคงสืบสานประเพณีผ่านงาน “มหาสงกรานต์อีสานหนองคาย สงกรานต์ผ้าขาวม้า สมมาหลวงพ่พระใส” ท่ามกลางบริบทโลกาภิวัตน์ การศึกษาการรับรู้ของเยาวชนต่อประเพณีจึงมีความจำเป็น เพื่อให้สามารถสืบสานวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษากระบวนการรับรู้ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีต่อประเพณีสงกรานต์ในจังหวัดหนองคาย โดยมุ่งศึกษาสภาพการรับรู้ในปัจจุบัน วิเคราะห์กระบวนการรับรู้ และนำเสนอแนวทางการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์แก่เยาวชน เพื่อส่งเสริม

การอนุรักษ์และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมร่วมสมัยอย่างเหมาะสมและยั่งยืน ทั้งนี้ คำว่า “เยาวชนคนรุ่นใหม่” ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง บุคคลที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยที่กำลังอยู่ในกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม และเป็นกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลจากสื่อดิจิทัลและวัฒนธรรมสมัยใหม่อย่างเด่นชัด ปัญหาการวิจัยที่สำคัญคือ แม้ว่าประเพณีสงกรานต์จะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาระดับโลก แต่เยาวชนคนรุ่นใหม่ในจังหวัดหนองคายยังขาดกระบวนการรับรู้ที่เป็นระบบ ส่งผลให้การสืบสานคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมเสี่ยงต่อการเลือนหายไป ความสำคัญและประโยชน์ของงานวิจัยชิ้นนี้ ได้แก่ (1) ด้านองค์ความรู้ ผลการวิจัยจะนำไปสู่การพัฒนาโมเดลกระบวนการรับรู้ที่เป็นระบบและประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทชุมชนอีสาน (2) ด้านนโยบาย ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานภาครัฐและสถานศึกษาในการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการรับรู้วัฒนธรรมแก่เยาวชน และ (3) ด้านสังคม ผลการวิจัยจะช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ของเยาวชนต่อคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น อันเป็นรากฐานสำคัญของอัตลักษณ์ชุมชนและความยั่งยืนทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการรับรู้วัฒนธรรมประเพณีสงกรานต์ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ในจังหวัดหนองคาย
- 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการการรับรู้ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีต่อประเพณีสงกรานต์เพื่อการอนุรักษ์ในจังหวัดหนองคาย
- 3) เพื่อถ่ายทอดกระบวนการการรับรู้ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีต่อประเพณีสงกรานต์เพื่อการอนุรักษ์ในจังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการการรับรู้ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีต่อประเพณีสงกรานต์ในจังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยภาคสนามร่วมกับแนวทางการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Research) เพื่อศึกษากระบวนการรับรู้และการมีส่วนร่วมของเยาวชนต่อประเพณีสงกรานต์ในบริบทของชุมชนท้องถิ่น

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมผ่านการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อทำความเข้าใจบริบทกระบวนการรับรู้ และบทบาทของชุมชนในการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์ ทั้งนี้การวิจัยได้บูรณาการแนวทางการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วน

เกี่ยวข้องในชุมชนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

2. พื้นที่ศึกษาและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

พื้นที่ศึกษา ได้แก่ จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการจัดกิจกรรมประเพณีสงกรานต์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมการสรงน้ำและสรงน้ำหลวงพ่อพระใส ซึ่งเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของชุมชน โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่วิจัยเฉพาะเขตเทศบาลเมืองหนองคาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นพื้นที่หลักในการจัดกิจกรรมสงกรานต์สรงน้ำและสรงน้ำหลวงพ่อพระใส วัดโพธิ์ชัย และบริเวณถนนมีชัย ที่เป็นศูนย์กลางของงานมหาสงกรานต์อีสานหนองคาย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 รูป/คน ประกอบด้วย 1) พระสงฆ์ จำนวน 5 รูป 2) ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน 3) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 15 คน 4) เยาวชนและผู้เกี่ยวข้องในกิจกรรมประเพณี จำนวน 15 คน

เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละกลุ่ม มีดังนี้ 1) พระสงฆ์ ต้องจำพรรษาอยู่ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย มีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดพิธีกรรมสงกรานต์ไม่น้อยกว่า 3 ปี 2) ผู้นำชุมชน ได้แก่ นายกเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย 3) ปราชญ์ชาวบ้าน ต้องเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านประเพณีสงกรานต์ไม่น้อยกว่า 10 ปี อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย และ 4) เยาวชน ต้องมีอายุระหว่าง 15-25 ปี กำลังศึกษาหรืออาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย และเคยเข้าร่วมกิจกรรมสงกรานต์อย่างน้อย 1 ครั้ง

นอกจากนี้ ยังมีการจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูป/คน ประกอบด้วย 1) พระสงฆ์ จำนวน 4 รูป 2) นักวิชาการ จำนวน 3 คน 3) นักวัฒนธรรม จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) จากงานวิจัย บทความวิชาการ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเพณีสงกรานต์ การรับรู้ทางวัฒนธรรม และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษามุมมอง ประสบการณ์ และกระบวนการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์

3. แบบสังเกตภาคสนาม (Field Observation) เพื่อศึกษาบริบทของกิจกรรมประเพณีสงกรานต์และการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิเคราะห์บทบาทของเครือข่ายชุมชนในการสืบสานประเพณี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย
2. ออกแบบเครื่องมือการวิจัยและกำหนดประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์
3. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามในจังหวัดหนองคาย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้

ข้อมูลสำคัญ

4. สังเกตกิจกรรมและบริบทของการจัดงานประเพณีสงกรานต์ในพื้นที่ศึกษา
5. จัดการสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
6. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและจัดระบบข้อมูลเพื่อเตรียมการวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยดำเนินการจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นการวิจัย จากนั้นจึงตีความและสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการรับรู้ของเยาวชนต่อประเพณีสงกรานต์ในบริบทของจังหวัดหนองคาย

6. จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนการสัมภาษณ์ และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่ผู้ให้ข้อมูลอย่างชัดเจน พร้อมทั้งรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามหลักจริยธรรมและมาตรฐานทางวิชาการ

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันการรับรู้วัฒนธรรมประเพณีสงกรานต์ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ในจังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนคนรุ่นใหม่ในจังหวัดหนองคายมีการรับรู้เกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์ในลักษณะผสมผสานระหว่างความเข้าใจในคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมกับมุมมองของวัฒนธรรมสมัยใหม่ กล่าวคือ เยาวชนยังคงรับรู้และให้ความสำคัญต่อกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีดั้งเดิม เช่น การทำบุญตักบาตร การสงฆ์น้ำพระ และการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ซึ่งสะท้อนถึงคุณค่าทางศาสนาและความกตัญญูตกทอดที่สืบทอดมาในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม เยาวชนจำนวนมากยังรับรู้ประเพณีสงกรานต์ผ่านมิติของความสนุกสนานและกิจกรรมการเล่นน้ำ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากสื่อสังคมออนไลน์และวัฒนธรรมร่วมสมัย ส่งผลให้การรับรู้ในเชิงลึกเกี่ยวกับความหมายทางวัฒนธรรมของประเพณีสงกรานต์ยังมีอยู่ในระดับจำกัด อีกทั้งการมีส่วนร่วมในพิธีกรรมดั้งเดิมยังไม่สม่ำเสมอ สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเยาวชนในสังคมปัจจุบัน สำหรับสภาพการจัดประเพณีสงกรานต์ในจังหวัดหนองคาย พบว่า มีการจัด

งาน “มหาสงกรานต์อีสานหนองคาย” ในช่วงวันที่ 13-15 เมษายนของทุกปี กิจกรรมหลักได้แก่ การแห่และสงฆ์น้ำหลวงพ่พระใส วัดโพธิ์ชัย ในวันที่ 14 เมษายน วัดอื่น ๆ ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย เช่น วัดศรีคุณเมือง วัดศรีสุมงคล วัดหายโศก วัดชัยพร วัดจอมมณี เป็นต้น จัดพิธีแห่พระพุทธรูปสำคัญ หน่วยงานราชการจัดรดน้ำดำหัวผู้บริหารและประภคชนแห่ ช่องทางที่เยาวชนรับรู้ประเพณีมาจาก ครอบครัวพาไปวัด โรงเรียนจัดกิจกรรม เช่น ประภควาดภาพวัฒนธรรมประเพณีสงกรานต์ จังหวัดหนองคาย ผู้นำชุมชนประกาศผ่านหอกระจายข่าว และประภคการณ์สมัยเด็กที่เห็นชบวนแห่พระผ่านหน้าบ้าน ทั้งนี้ ยังจำเป็นต้องพัฒนาการรับรู้ในมิตินคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

รูปภาพที่ 1 กิจกรรมมหาสงกรานต์อีสานหนองคาย

2. วิเคราะห์กระบวนการการรับรู้ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีต่อประเพณีสงกรานต์เพื่อการอนุรักษ์ในจังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการการรับรู้ของเยาวชนต่อประเพณีสงกรานต์ เกิดจากการรับข้อมูลผ่านแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน วัด สถานศึกษา และสื่อดิจิทัล โดยแหล่งการเรียนรู้เหล่านี้มีบทบาทในการถ่ายทอดทั้งความหมายทางวัฒนธรรม รูปแบบกิจกรรม และคุณค่าของประเพณีสงกรานต์ เยาวชนจะนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์และตีความร่วมกับประภคการณ์ส่วนตัวและบริบทของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง เมื่อเยาวชนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในรูปแบบพิธีกรรมดั้งเดิม เช่น การสงฆ์น้ำพระ การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ และกิจกรรมสันทนาการ เช่น การเล่นน้ำสงกรานต์ จะช่วยเสริมสร้างประภคการณ์การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากขึ้นเกี่ยวกับคุณค่าของประเพณี กระบวนการดังกล่าวนำไปสู่การพัฒนาในด้านทัศนคติ ความ

ตระหนักรู้ และการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการสืบสานประเพณีสงกรานต์ในชุมชน จากการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยสามารถพัฒนา “โมเดลกระบวนการรับรู้ประเพณีสงกรานต์ของเยาวชนคนรุ่นใหม่” ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การรับรู้ข้อมูล (Information Reception) เยาวชนรับข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ขั้นที่ 2 การประมวลผลและตีความ (Processing and Interpretation) เยาวชนนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับประสบการณ์ส่วนตัว ขั้นที่ 3 การสร้างทัศนคติและความตระหนักรู้ (Attitude Formation and Awareness) ผ่านการมีส่วนร่วมในพิธีกรรม และขั้นที่ 4 การแสดงออกและถ่ายทอด (Expression and Transmission) เยาวชนถ่ายทอดองค์ความรู้สู่คนรุ่นต่อไป

รูปภาพที่ 2 กระบวนการรับรู้ประเพณีสงกรานต์ของเยาวชนคนรุ่นใหม่

3. การถ่ายทอดกระบวนการรับรู้ของเยาวชนคนรุ่นใหม่เพื่อการอนุรักษ์ประเพณีสงกรานต์ในจังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า การถ่ายทอดกระบวนการรับรู้เกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์เกิดขึ้นผ่านกระบวนการเรียนรู้หลายช่องทาง ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน วัด สถานศึกษา และสื่อดิจิทัล ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ความหมาย และคุณค่าของประเพณีสู่เยาวชน เมื่อเยาวชนได้รับข้อมูลและเข้าร่วมกิจกรรมในบริบทของชุมชน จะเกิดกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ทำให้เกิดความเข้าใจในคุณค่าทางวัฒนธรรมของประเพณีสงกรานต์มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เยาวชนเกิดทัศนคติที่ดีต่อประเพณี มีความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีสู่คนรุ่นต่อไปได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังพบว่า การมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน เช่น วัด ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และเยาวชน มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและการ

อนุรักษ์ประเพณีสงกรานต์ของจังหวัดหนองคายอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำโมเดลกระบวนการรับรู้ประเพณีสงกรานต์ของเยาวชน (4 ขั้นตอน) ตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 ไปประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ผลการประเมินพบว่า โมเดลมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด การบูรณาการแหล่งเรียนรู้ 5 ช่องทางในขั้นที่ 1 มีความครอบคลุม และขั้นที่ 4 ด้านการแสดงออกและถ่ายทอดช่วยให้เยาวชนมีบทบาทเชิงรุกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ได้

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันการรับรู้วัฒนธรรมประเพณีสงกรานต์ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ในจังหวัดหนองคาย กระบวนการรับรู้ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีต่อประเพณีสงกรานต์สามารถอธิบายได้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่เกิดจากการรับข้อมูล การตีความ และการแสดงออกผ่านพฤติกรรม โดยเยาวชนเริ่มต้นจากการรับรู้ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ ครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน วัด และสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งแหล่งการเรียนรู้ดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความหมาย รูปแบบ และคุณค่าของประเพณีสงกรานต์ จากนั้นเยาวชนจะนำข้อมูลที่ได้รับมาประมวลผลร่วมกับประสบการณ์ส่วนบุคคลและบริบททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีในระดับที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของบุศย์สราลี บุตรอามาตย์ ที่ศึกษาความตระหนักทางวัฒนธรรมผ่านการอ่านและการเขียนพรรณนา ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐาน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 21 คน ในจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมทางศิลปะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักทางวัฒนธรรม โดยสะท้อนออกผ่านการเขียนพรรณนา ชิ้นงานทางศิลปะ และการสนทนากลุ่ม ซึ่งสามารถจำแนกประเด็นการเรียนรู้ได้ 4 ด้าน ได้แก่ การสำรวจและการรู้จักตนเองผ่านวัฒนธรรมของตน การเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลและวัฒนธรรม การตระหนักถึงประเด็นทางสังคมและสิทธิมนุษยชนในระดับสากล และการลดอคติพร้อมทั้งเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่แตกต่าง (บุศย์สราลี บุตรอามาตย์, 2564)

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุจินชมคุณ เขมาภิรโต (ฤทธิ์แคล้ว) ที่ศึกษาคุณค่าของประเพณีสงกรานต์ที่มีต่อชุมชนบ้านใหม่สุขเกษม อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ซึ่งพบว่า ประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีที่มีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา และเป็นศูนย์รวมของการแสดงออกทางกาย วาจา และใจ อันสะท้อนถึงคุณค่าทางศีลธรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน โดยกิจกรรมต่าง ๆ ในประเพณี เช่น การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ การสรงน้ำพระ และการก่อเจดีย์ทราย ล้วนมีนัยสำคัญในการปลูกฝังค่านิยมด้านความเคารพ ความกตัญญู และความสามัคคีในสังคม นอกจากนี้ ประเพณีสงกรานต์ยังถือเป็นช่วงเวลาสำคัญที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวและชุมชน ตลอดจนเป็นโอกาสในการทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษ การให้อภัย และการสร้างความปรองดองในสังคม (พระครูสุจินชมคุณ เขมาภิรโต (ฤทธิ์แคล้ว), 2561)

ดังนั้น กระบวนการรับรู้ของเยาวชนต่อประเพณีสงกรานต์จึงมิได้เกิดขึ้นจากการเรียนรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่ผสมผสานระหว่างประสบการณ์ส่วนบุคคล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม และการถ่ายทอดองค์ความรู้จากสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมให้เยาวชนเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของประเพณีในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม

2. วิเคราะห์กระบวนการรับรู้ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีต่อประเพณีสงกรานต์เพื่อการอนุรักษ์ในจังหวัดหนองคาย การมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมประเพณีสงกรานต์ทั้งในรูปแบบพิธีกรรมดั้งเดิมและกิจกรรมสันตนาการมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ซึ่งส่งผลให้การรับรู้เกี่ยวกับคุณค่าและความหมายของประเพณีมีความชัดเจนและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น กระบวนการดังกล่าวช่วยหล่อหลอมให้เยาวชนเกิดทัศนคติที่ดี ความรู้สึกผูกพัน และความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อนตนเอง สังคม วัฒนธรรม และประเทศชาติ โดยลักษณะการรับรู้ของเยาวชนในปัจจุบันมีลักษณะผสมผสานระหว่างมุมมองสมัยใหม่ที่เน้นความสนุกสนานกับคุณค่าดั้งเดิมของประเพณี อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมและการสืบสานประเพณีสงกรานต์ให้คงอยู่ในสังคมไทย ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของนางลักษณ์ เพ็งดิษฐ์ ซึ่งศึกษาการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษาประเพณีแห่ธงสงกรานต์ โดยพบว่า การบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกลไกสำคัญ เนื่องจากชุมชนเป็นศูนย์กลางของการสืบสานและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม ทั้งนี้ ประเพณีแห่ธงสงกรานต์เป็นประเพณีพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานในกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างศรัทธาทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมความกตัญญูต่อบุพการีและผู้ใหญ่ และเสริมสร้างความรักความสามัคคีระหว่างสมาชิกในครอบครัวและชุมชน แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความเจริญทางวัตถุจะส่งผลให้รูปแบบของกิจกรรมบางประการปรับเปลี่ยนไป เช่น การใช้วัสดุสมัยใหม่ในการตกแต่งธงหรือการลดบทบาทของการละเล่นพื้นบ้านบางประเภท แต่สาระสำคัญของประเพณียังคงได้รับการรักษาไว้ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (นางลักษณ์ เพ็งดิษฐ์, 2551)

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาชนะชัย ภูริวฑฒโก (ศรีภูมัตย) ซึ่งศึกษาคุณค่าของประเพณีการสมโภชและสงฆ์นำหลวงพ่อบุญรอดในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย โดยพบว่า ประเพณีสงกรานต์ถือเป็นประเพณีวันขึ้นปีใหม่ของไทย ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชุมชนและสะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างชัดเจน กิจกรรมต่าง ๆ ภายในประเพณี เช่น การสงฆ์นำพระการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ และการทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษ ล้วนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณค่าทางศาสนา ความกตัญญูต่อบุพการี และความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกในสังคม นอกจากนี้ ประเพณีการสมโภชและสงฆ์นำองค์หลวงพ่อบุญรอดยังสร้างคุณค่าต่อชุมชนในหลายมิติ ทั้งด้านความเชื่อและศาสนา การอนุรักษ์วัฒนธรรม ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ โดยกิจกรรมดังกล่าวช่วยส่งเสริมการ

ท่องเที่ยวและกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ พร้อมทั้งสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดหนองคาย (พระมหาชนะชัย ภูริวิฑฒโก (ศรีภูมัตย์), 2560) ดังนั้น กระบวนการรับรู้ของเยาวชนต่อประเพณีสงกรานต์จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม การถ่ายทอดองค์ความรู้จากครอบครัวและชุมชน รวมทั้งการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีสงกรานต์ให้คงอยู่ในสังคมอย่างยั่งยืน

3. การถ่ายทอดกระบวนการรับรู้ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีต่อประเพณีสงกรานต์เพื่อการอนุรักษ์ในจังหวัดหนองคาย การถ่ายทอดการรับรู้ของเยาวชนต่อประเพณีสงกรานต์ในจังหวัดหนองคายเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ผ่านครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน และสื่อดิจิทัล ซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้และคุณค่าทางวัฒนธรรม เยาวชนจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับประสบการณ์ก่อนแสดงออกผ่านทัศนคติและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงช่วยเสริมความเข้าใจเชิงลึกและเอื้อต่อการสืบสานประเพณีอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาสอดคล้องกับพระครูวิจิตรธรรมาทร (เรียน ดิสสุวิโส) ที่ศึกษาบทบาทของวัดในการสืบสานประเพณีสงกรานต์ในเขตอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ประเพณีสงกรานต์เป็นมรดกสำคัญที่สืบทอดผ่านกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม เช่น การทำบุญ สรงน้ำพระ ก่อเจดีย์ทราย และรดน้ำดำหัว โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ ยังมีลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (พระครูวิจิตรธรรมาทร (เรียน ดิสสุวิโส), 2558) และสอดคล้องกับงานของสวณีย์ ภิรมย์ไกรภักดิ์ และคณะ ที่ศึกษารูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความตระหนักรู้ด้านความรับผิดชอบของเด็กด้อยโอกาสผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) พบว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ ความรับผิดชอบ และจิตสำนึกต่อสังคมของผู้เรียน (สวณีย์ ภิรมย์ไกรภักดิ์ และคณะ, 2559) ดังนั้น การถ่ายทอดการรับรู้ของเยาวชนต่อประเพณีสงกรานต์ จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่เกิดจากความร่วมมือของครอบครัว ชุมชน วัด สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณค่าทางวัฒนธรรม และส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีให้คงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้รับ

กระบวนการรับรู้ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีต่อประเพณีสงกรานต์ในจังหวัดหนองคายมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1. ด้านความรับผิดชอบ เยาวชนเกิดความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีประจำถิ่นมากยิ่งขึ้น 2. ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ในจังหวัดหนองคายเกิดความร่วมมือของภาคประชาชนและภาครัฐในการส่งเสริมองค์ความรู้และส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่สูง 3. ด้านการตระหนักรู้ในหน้าที่ พบว่า เยาวชนที่เป็นคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม

ประเพณีดั้งเดิม และยังช่วยกันส่งต่อไปสู่รุ่นน้องอีกด้วย และ 4. ด้านการมีส่วนร่วมในการตระหนักรู้พบว่า กิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีภายในจังหวัดหนองคายนั้น เยาวชนคนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในงานด้านจิตอาสา การเข้าร่วมกิจกรรม และการเป็นตัวแทนเยาวชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่สูงขึ้น

สรุปผลวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลวิจัย

1) สภาพการรับรู้ของเยาวชนต่อประเพณีสงกรานต์ พบว่า เยาวชนมีการรับรู้ประเพณีสงกรานต์แบบผสมผสาน ระหว่างความเข้าใจคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น การทำบุญ สรงน้ำพระ และรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ กับมุมมองด้านความสนุกสนานจากกิจกรรมเล่นน้ำและสื่อบันเทิงออนไลน์

2) กระบวนการรับรู้ของเยาวชนต่อประเพณีสงกรานต์ พบว่า เยาวชนรับรู้ประเพณีสงกรานต์ผ่านหลายแหล่ง ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน วัด สถานศึกษา และสื่อดิจิทัล โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อการสืบสานวัฒนธรรม

3) การถ่ายทอดการรับรู้เพื่อการอนุรักษ์ประเพณีสงกรานต์ พบว่า การถ่ายทอดความรู้เกิดจากความร่วมมือของครอบครัว ชุมชน วัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยส่งเสริมให้เยาวชนตระหนักถึงคุณค่าของประเพณีและมีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานการศึกษาควรศึกษาเปรียบเทียบหลักการพัฒนาระบบการรับรู้ในเรื่องคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

2) ภาครัฐควรศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาระบบการรับรู้ศิลปวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์ที่เพิ่มมูลค่าเพิ่มภายในจังหวัดหนองคาย

2.2 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1) รัฐบาลควรมีนโยบายร่วมกันกับทุกกระทรวง ทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ร่วมมือกันในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประเพณีประจำถิ่น เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดอื่น ๆ

2) ภาครัฐควรสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำถิ่น เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ในการสืบสานวัฒนธรรมของนักเรียน

2.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1) ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่อื่น ๆ

2) ควรพัฒนาเครื่องมือการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีในฮีตสิบสองประจำท้องถิ่นของนักเรียน โดยใช้วิธีการในการอนุรักษ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2564). *ประเพณีสงกรานต์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กระทรวงการต่างประเทศ. (2566). “*สงกรานต์ในประเทศไทย*” ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ขององค์การยูเนสโก. สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/GFrRI>
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2554). *ประเพณีสงกรานต์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กานต์นรี สุทธิ. (2564). การรับรู้และความสนใจของเยาวชนในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- ธีระวัฒน์ แสนคำ. (2559). *บุญเดือนห้า-สงกรานต์ ในลาวและอีสานโดนสังเขป*. ใน *พิพัฒน์ กระแจะจันทร์ (บรรณาธิการ), สาดน้ำสงกรานต์ วัฒนธรรมร่วมรากเอเชีย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- นงลักษณ์ เฟื่องดิษฐ์. (2551). *การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษาแห่งสงกรานต์*. นครปฐม : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม กระทรวงวัฒนธรรม.
- บุศย์สรลี บุตรอำมตย์. (2564). ความตระหนักทางวัฒนธรรมผ่านการอ่านและการเขียนพรรณนาของนักเรียนร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐาน. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินทางการศึกษา*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระครูวิจิตรธรรมาทร (เรียน ติสวโส). (2558). ศึกษาบทบาทวัดกับการสืบสานประเพณีสงกรานต์กรณีศึกษา วัดในเขตอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวันม่วงแหวกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 2(1), 135-142.
- พระครูสุจินเขมคุณ เขมาภิรโต (ฤทธิ์แคล้ว). (2561). ศึกษาคุณค่าประเพณีสงกรานต์ที่มีต่อชุมชนกรณีศึกษาชุมชนบ้านใหม่สุขเกษม อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2552). *พระราชพิธีสิบสองเดือน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร.
- พระมหาชนะชัย ภูริวฑฒโก (ศรีภูมัตย์). (2560). ศึกษาประเพณีสงกรานต์ กรณีศึกษาคุณค่าของประเพณีการสมโภชและสงฆ์นำหลวงพ่อพระใสที่มีต่อชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย.

ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สวณีย์ ภิรมย์ไกรภักดิ์ และคณะ. (2559). รูปแบบการเรียนรู้ตระหนักรู้ตนเองด้านความรับผิดชอบของเด็กด้อยโอกาสโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 50 จังหวัดขอนแก่น. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 12(1), 69-79.

สาวลักษณ์ ทรงสงวน. (2540). การรับรู้บทบาทของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ศึกษาจากองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุพัตรา จิตรระกุล และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2562). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนต้นทุนทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา: โฮมมูนมังเมืองขอนแก่น ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 19(1), 45

สุเมธ เมธาวิทยากุล. (2532). *สังคมกับพิธีกรรม*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.-54.